Sosyal Bilgiler ile ?nsan Haklar? Yurtta?l?k ve Demokrasi Derslerindeki De?erlere ?li?kin Ortak Tutum Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Sosyal Bilgiler ile ?nsan Haklar? Yurtta?l?k ve Demokrasi Derslerindeki De?erlere ?li?kin Ortak Tutum Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=30596

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Sosyal Bilgiler ile ?nsan Haklar? Yurtta?l?k ve Demokrasi Derslerindeki De?erlere ?li?kin Ortak Tutum Ölçe?i, ilkö?retim ö?rencilerinin sosyal ve demokratik de?erlere yönelik tutumlar?n? ölçmek amac?yla psikometrik olarak geli?tirilmi? bir araçt?r. Bu ölçek, ö?rencilerin **adalet**, **e?itlik**, **sevgi**, **sorumluluk** ve **sayg?** gibi temel de?erlere ne ölçüde sahip ç?kt???n? ve bu de?erleri içselle?tirdi?ini tespit etmeyi hedefler. Ölçek, yap?lan Aç?mlay?c? Faktör Analizi (AFA) sonucunda sekiz temel boyuttan olu?an çok boyutlu bir yap? sergilemektedir.

Ölçe?in geli?tirme süreci, yap?sal geçerli?ini sa?lamak üzere kapsaml? bir do?rulama sürecinden geçmi?tir. Elde edilen veriler, ölçe?in sekiz boyutlu yap?s?n?n, Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) ile test edildi?inde kabul edilebilir ve iyi uyum de?erlerine sahip oldu?unu göstermi?tir. Ölçe?in genel güvenirlik katsay?s? oldukça yüksek olup ($\alpha = 0.93$), bu da ölçe?in tutarl? ve güvenilir bir ölçüm arac? oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Anahtar Kelimeler

Tutum Ölçe?i, Sosyal Bilgiler, ?nsan Haklar?, Yurtta?l?k E?itimi, Demokrasi, De?erler, ?lkö?retim Ö?rencileri, Yap? Geçerli?i, Çok Boyutlu Ölçek

Yazarlar

Fatih KAYA

Amaç

Bu ölçe?in temel amac?, ilkö?retim kademesindeki ö?rencilerin Sosyal Bilgiler, ?nsan Haklar?, Yurtta?l?k ve Demokrasi derslerinde vurgulanan temel de?erlere yönelik tutum düzeylerini geçerli ve güvenilir bir ?ekilde ölçmektir. Bu de?erler, ö?rencilerin toplumsal ya?amda aktif ve sorumlu bireyler olarak yer almalar?n? sa?layacak çekirdek bile?enleri temsil etmektedir.

Ölçek, e?itimcilerin ve ara?t?rmac?lar?n, ö?rencilerin de?erleri edinme süreçlerini de?erlendirmelerine olanak tan?r. Elde edilen veriler, ö?retim programlar?n?n etkinli?ini de?erlendirmek, de?erler e?itimindeki eksiklikleri belirlemek ve bu eksikliklere yönelik iyile?tirici müdahaleler geli?tirmek için kritik öneme sahiptir.

Yap?

Sosyal Bilgiler ile ?nsan Haklar? Yurtta?l?k ve Demokrasi Derslerindeki De?erlere ?li?kin Ortak Tutum Ölçe?i, de?erlere yönelik tutum yap?s?n? ölçmek için tasarlanm?? çok boyutlu bir yap?d?r. Ölçek, ö?rencilerin sosyal ve demokratik ya?amda sergiledi?i davran?? ve dü?üncelere dayanan

ARABPSYCHOLOGY.COM

sekiz farkl? faktörden olu?maktad?r.

Ölçe?in boyutlar? ?unlard?r: **Adalet**, **E?itlik**, **Sevgi**, **Aile Birli?ine Önem**, **Duyarl?l?k**, **Sorumluluk**, **Sayg?** ve **Özgürlük**. Bu boyutlar, ilgili derslerin müfredat?nda yer alan ve ça?da? bir yurtta??n sahip olmas? beklenen temel insani ve toplumsal de?erleri yans?tmaktad?r.

Geçerlik

Ölçe?in yap? geçerli?i, hem Aç?mlay?c? Faktör Analizi (AFA) hem de Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) kullan?larak titizlikle incelenmi?tir. AFA sonuçlar?, ölçe?in toplam 46 maddeden olu?an ve sekiz temel faktöre ayr?lan bir yap?ya sahip oldu?unu ortaya koymu?tur.

Yap?y? do?rulamak amac?yla gerçekle?tirilen DFA sonuçlar?, modelin teorik yap?yla uyumunu desteklemektedir. Uyum iyili?i de?erleri genel olarak iyi veya kabul edilebilir s?n?rlar içindedir. Örne?in, RMSEA de?eri 0.04 (?yi Uyum) ve NFI/TLI de?erleri 0.97 (?yi Uyum) olarak hesaplanm??t?r. Di?er uyum indeksleri olan GFI (0.91), AGFI (0.88), IFI (0.93), CFI (0.93) ve SRMR (0.06) ise kabul edilebilir uyum düzeyindedir. Bu sonuçlar, ölçe?in yap?sal olarak sa?lam oldu?unu ve ölçmek istedi?i de?er tutumlar?n? ba?ar?l? bir ?ekilde temsil etti?ini göstermektedir.

Güvenirlik

Ölçe?in iç tutarl?l?k güvenirli?i, Cronbach Alpha katsay?s? kullan?larak de?erlendirilmi?tir. Ölçe?in genel güvenirlik katsay?s? (α=0.93) mükemmel düzeyde olup, ölçe?in maddelerinin birbiriyle yüksek düzeyde tutarl? oldu?unu ve güvenilir ölçümler sa?lad???n? göstermektedir.

Boyutlara özgü güvenirlik katsay?lar? da kabul edilebilir düzeydedir. En yüksek güvenirlik katsay?s? Sayg? boyutuna (α=0.82) aitken, en dü?ük katsay? Özgürlük boyutuna (α=0.65) aittir. Di?er boyutlar?n katsay?lar? ?öyledir: Adalet (0.70), E?itlik (0.69), Sevgi (0.75), Aile Birli?ine Önem (0.70), Duyarl?l?k (0.76) ve Sorumluluk (0.71). Bu veriler, tüm alt boyutlar?n ba??ms?z olarak da yeterli iç tutarl?l??a sahip oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Faktör Analizi

Ölçe?in yap? geçerli?ini belirlemek için öncelikle Aç?mlay?c? Faktör Analizi (AFA) uygulanm??t?r. AFA, ölçe?in sekiz temel faktörden olu?tu?unu ortaya ç?karm??t?r. Maddelerin faktörlere da??l?m?, ölçe?in teorik yap?s?yla uyumlu bir ?ekilde, her bir de?er alan?n? temsil eden ayr? bir boyut olu?turmu?tur.

Faktörlerin madde da??l?mlar? a?a??daki gibidir (Toplam 46 madde baz al?nm??t?r):

Adalet faktöründe yer alan maddeler: 1, 4, 5 ve 6. maddeler
E?itlik faktöründe yer alan maddeler: 9, 10, 11 ve 12. maddeler

ARABPSYCHOLOGY.COM

Sevgi faktöründe yer alan maddeler: 13, 14, 17 ve 18. maddeler
Aile Birli?ine Önem faktöründe yer alan maddeler: 20, 21 ve 22. maddeler
Duyarl?l?k faktöründe yer alan maddeler: 24, 26, 28 ve 29. maddeler
Sorumluluk faktöründe yer alan maddeler: 30, 33 ve 34. maddeler
Sayg? faktöründe yer alan maddeler: 36, 38, 39 ve 40. maddeler
Özgürlük faktöründe yer alan maddeler: 42, 44, 45 ve 46. maddeler

Yap?sal modelin do?rulanmas? için kullan?lan Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) sonuçlar?, modelin kuramsal yap?y? destekledi?ini göstermi?tir. Özellikle Ki-Kare/Serbestlik Derecesi oran? (χ^2/sd = 2.06) kabul edilebilir uyum s?n?rlar? içinde yer almaktad?r.

Enstrüman

Test Type: Geli?tirme Ölçe?i (Development Scale)

Format: 5'li Likert Tipi Derecelendirme Ölçe?i

Language Available: Türkçe (Turkish)

Population Group: ?lkö?retim Ö?rencileri

Age Group: ?lkö?retim kademesindeki ö?renciler (Genellikle 6-14 ya? aral???)

Population Details: Sosyal Bilgiler, ?nsan Haklar?, Yurtta?l?k ve Demokrasi derslerini alan ilkö?retim ö?rencileri.

Test Methodology: Öz bildirim (Self-report) yöntemiyle uygulanan, çok boyutlu tutum ölçümü.

Anahtar Kelimeler

Adalet, E?itlik, Sevgi, Sorumluluk, Sayg?, Özgürlük, Uyum ?ndeksleri, Likert Ölçe?i, E?itim Psikolojisi

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilgi mevcut de?il.

Affiliation Email addresses: fatih.kaya@inonu.edu.tr

Correspondence Address: Bilgi mevcut de?il.

ARABPSYCHOLOGY.COM

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Ölçe?in geli?tirme çal??mas? **2021** y?l?nda tamamlanm??t?r. Ölçek, Fatih Kaya'n?n Erzincan Binali Y?ld?r?m Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sunulan yay?nlanmam?? doktora tezinde yer almaktad?r. Ölçe?e eri?im ve kullan?m ko?ullar? için sorumlu yazar ile ileti?ime geçilmesi gerekmektedir.

Ölçe?in orijinal tez kayna??na ve tam metnine ResearchGate üzerinden eri?im sa?lanabilmektedir: researchgate.net.

Ölçe?in orijinal PDF'i buradan indirilebilir: sosyal-bilgiler-ile-insan-haklari-yurttaslik-ve-demokrasi-derslerindeki-de?erlere-iliskin-ortak.pdf

Kaynaklar

Kaya, F. (2021). *?lkö?retim ö?rencilerinin sosyal bilgiler ile insan haklar?, yurtta?l?k ve demokrasi derslerindeki de?erlere ili?kin tutumlar?.* (Yay?nlanmam?? doktora tezi). Erzincan Binali Y?ld?r?m Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sosyal Bilgiler ile ?nsan Haklar? Yurtta?l?k ve Demokrasi Derslerindeki De?erlere ?li?kin Ortak Tutum Ölçe?i Maddeleri

Derecelendirme: 1-Hiç kat?lm?yorum, 2-Kat?lm?yorum, 3-K?smen kat?l?yorum, 4-Kat?l?yorum, 5- Tamamen kat?l?yorum

Adalet

Grup çal??malar?nda görevlerimizin e?it da??t?lmas?n? isterim.
Arkada?lar?mla oyun oynarken hile yapmadan oynar?m.
Ö?retmenlerimin s?n?fta söz hakk? verirken çal??kan tembel ayr?m? yapmas?n? istemem.
Ö?retmenlerimin yaz?l?larda (s?navlarda), herkese hak etti?i notu vermesini isterim.

E?itlik

Arkada?lar?m aras?nda zengin fakir, çal??kan tembel gibi ayr?mlar yapmam.
Oyun oynarken k?z-erkek arkada? ayr?m? yapmadan oynar?m.
Oyun oynarken arkada?lar?m? d??lamam.
Anne ve babalar?n bütün çocuklar?na e?it davranmas?n? isterim.

Sevgi

Küçüklerimi her zaman sever ve korurum.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Ülkemi ve bayra??m? severim.
Çevremdeki insanlara her zaman sevgi ile yakla??r?m.
Do?ay? (A?açlar?, hayvanlar?) her zaman severim.

Aile birli?ine önem verme

Aile üyelerinin birbirine her zaman destek olmas? gerekir.
Aileme verdi?im her sözü tutar?m.
Evden ç?karken büyüklerimden izin al?r?m.

Duyarl?l?k

Otobüse binerken zorlanan engelli ya da ya?l?lara yard?m ederim.
Do?aya (çöp atmak, kirletmek, k?r?p dökmek vb), zarar verenleri gördü?ümde uyar?r?m.
Aç?k lamba veya aç?k musluk görürsem kapat?r?m.
Afetlerde (Sel, deprem, yang?n vb), zor durumda kalan insanlara yard?m etmek isterim.

Sorumluluk

Evde, okulda üstüme dü?en görevleri (i?leri) yapar?m.
Günlük hayattaki kurallara (trafik, temizlik, s?ra beklemek gibi) uyar?m.
Okuldaki etkinliklerde üzerime dü?en sorumlulu?u yerine getiririm.

Sayg?

Otobüste büyüklerime yer veririm.
Arkada?lar?mla oyun oynarken, onlara sayg?l? davran?r?m.
Aileme (anne, baba, karde?) kar?? her zaman sayg?l? davran?r?m.
Ö?retmenim ders anlat?rken sözünü kesmeden ve arkada?lar?m? rahats?z etmeden dersi dinlerim

Özgürlük

S?n?f?mda kiminle arkada?l?k edece?ime ben karar veririm.
Al??veri? s?ras?nda istedi?im k?yafeti seçebilirim.
Okul içinde istedi?im sosyal etkinli?e (oyun, gezi vb) kat?labilirim.
Dü?ündüklerimi kimsenin bask?s? alt?nda kalmadan rahatça söylerim.

ARABPSYCHOLOGY.COM